

Coöperatief leren

Inleiding

Coöperatief leren is een werkwijze om de kwaliteit van het onderwijs te vergroten. Aan coöperatief leren kan een aantal vaardigheden gekoppeld worden. Leerlingen kunnen van elkaar leren, niet alleen kennis maar ook vaardigheden. Leerlingen leren veel van voordoen, samendoen en nadoen (modelling). Leerlingen brengen hun gedachten onder woorden, leren argumenteren, passen hun 'waarheid' aan door nieuwe inzichten en verbindingen. Er is een onderscheid in onbewust samenwerken en bewust samenwerkend leren. Kinderen willen graag samenwerken. Wanneer een leraar een vrije samenwerkingsopdracht geeft, kiezen leerlingen vaak een vriendje of vriendinnetje om in tweetallen aan de taak te werken. Samenwerkend leren is een bewust in te zetten instrument voor de leraar om bijvoorbeeld samenwerkingsvaardigheden aan te leren. Een leraar pakt samenwerkend leren gestructureerd aan, waardoor het meer diepgang en kwaliteit krijgt. Samenwerkend leren kan in tweetallen, maar ook in viertallen.

Een belangrijke randvoorwaarde voor samenwerkend leren is een goed pedagogisch klimaat. Andersom werkt het ook: samenwerkend leren draagt bij aan een goed pedagogisch klimaat.

Voordat u begint aan het samenwerkend leren is het goed om afspraken te maken over: de manier van praten (volume, respect), over de rolverdeling en de verwachtingen van de groep en individueel groepslid. U kunt per opdracht een samenwerkingsvaardigheid centraal stellen (zie ook punt 4). De leraar zorgt er bovendien voor dat hij voor zichzelf helder heeft, waarom hij de leerlingen wil leren samenwerken. En, wat denkt hij te verwachten of te bereiken met de kinderen.

De vijf basiskenmerken helpen u op weg om samenwerkend leren een plaats te geven binnen de groep.

Vijf basiskenmerken

Positieve wederzijdse verantwoordelijkheid.

De leerlingen moeten het gevoel hebben elkaar nodig te hebben bij de samenwerkingsopdracht. Zij weten dat ze elkaar nodig hebben om een activiteit met succes uit te kunnen voeren. De leerlingen hebben een groepsdoel en dat doel kan alleen maar bereikt worden, wanneer elk groepslid een bijdrage levert. Een leraar kan dit resultaat bereiken door een taakverdeling te hanteren. Elk groepslid heeft een taak, die nodig is voor het bereiken van het eindresultaat. Het is de bedoeling dat kinderen materiaal en informatie delen.

Een voorbeeld uit de gymzaal: een leerling moet op een mat over een bepaalde afstand gedragen worden, zonder de mat met de handen te dragen.

Mogelijke uitkomst: de lichtste leerling gaat boven op een mat liggen, de overige leerlingen gaan op handen en knieën zitten met de mat op hun ruggen. Zo kruipen zij naar de overkant. Andere mogelijke uitkomst: kinderen gaan naast elkaar liggen met de mat boven op hen en draaien als boomstammen om. Wanneer zij aan de achterkant onder de mat vandaan komen, lopen zij weer naar voren en worden weer onderdeel van de 'menselijke rupsband'.

Individuele verantwoordelijkheid.

De leerlingen weten dat ze ook individueel verantwoordelijk zijn. Elke leerling in de groep moet na afloop kunnen vertellen hoe het proces verlopen is en wat zijn eigen bijdrage is geweest aan het eindresultaat.

Directe interactie.

De opdracht is zo geformuleerd dat deze de leerlingen uitnodigt om veel te praten. Door veel te praten wisselen de leerlingen kennis, ideeën en informatie uit. Bovendien ontdekken zij dat ze samen meer weten dan alleen. Het is belangrijk dat alle leerlingen aan de beurt komen. Hierover kunnen werkafspraken gemaakt worden.

Bijvoorbeeld: degene die praat heeft een voorwerp in zijn handen, om de beurt / in vaste volgorde praten.

Aandacht voor samenwerkingsvaardigheden.

Een leraar besteedt bewust aandacht aan samenwerkingsvaardigheden (inscholing).

Voordat het samenwerkend leren begint, kan een leraar bewust stilstaan bij een in te oefenen vaardigheid. Hij vertelt dat deze vaardigheid besproken wordt aan het eind van het samenwerkend leren.

Bijvoorbeeld: deze samenwerkingsopdracht ga ik letten op 'elkaar aankijken, wanneer een leerling tegen anderen praat'. In de evaluatie komt deze inscholingsvaardigheid terug.

Enkele specifieke basisvaardigheden van het samenwerkend leren zijn:

- elkaars naam gebruiken
- elkaar aankijken tijdens het praten
- vriendelijk op elkaar reageren
- elkaar gelegenheid geven mee te doen
- een inbreng durven hebben
- duidelijk praten, zodat andere je verstaan
- meewerken aan de groepsopdracht
- luisteren naar elkaar
- elkaar uit laten praten
- de inbreng van een andere accepteren
- bij je groepje blijven
- rustig praten en werken
- materiaal met elkaar delen
- om de beurt praten
- aan de taak doorwerken tot deze af is

Evaluatie van het samenwerken.

Na een samenwerkingsopdracht kijken de leraar en leerlingen gezamenlijk naar het proces en product van het samenwerken. De evaluatie heeft een expliciete plaats en functie binnen het samenwerkend leren. De leerling moet namelijk (kunnen) reflecteren op hoe het proces verlopen is. De vragen die een leraar zou kunnen stellen zijn:

- Hoe is het samenwerken gegaan?
- Heeft iedereen zijn rol gehouden?
- Wat ging goed bij het samenwerken?
- Wat ging er minder?
- Wat zou je de volgende anders doen?
- Wat heb je van de anderen geleerd?
- Hoe ging het 'elkaar-aankijken-als-je-met-de-anderen-praatte'?

Voor meer literatuur:

M. Förner, B. Kenter, S. Veenman (2000), coöperatief leren in het basisonderwijs. CPS, Amersfoort

(bron: *De wereld van Het Jonge Kind* jaargang 28, mei 2001)